

**ВІДЕНСЬКІ ТА ГАЛИЦЬКІ ВИДАННЯ ТВОРІВ
Т. ШЕВЧЕНКА, ПРИУРОЧЕНІ 100-РІЧЧЮ
ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПОЕТА: У КОНТЕКСТІ
ВІДЗНАЧЕННЯ ЮВІЛЕЮ ПОЕТА В ГАЛИЧИНІ**

Інна Морозова

*молодший науковий співробітник відділу наукової бібліографії
ЛННБ України ім. В. Стефаника*

Розглянуто видання творів Т. Шевченка, що вийшли друком у Галичині та столиці Австро-Угорщини у 1914–1915 рр. з нагоди 100-річчя від дня народження Великого Кобзаря. Проаналізовано педагогічну та просвітницьку роль цих видань у контексті вишанування творчості Т. Шевченка культурно-освітніми та громадськими організаціями краю.

Ключові слова: *Тарас Шевченко, Галичина, Відень, Наукове товариство імені Шевченка, Союз визволення України, «Кобзар».*

This article examines Taras Shevchenko's works, which were published in Galicia and the capital of Austria-Hungary in 1914–1915 on the occasion of the 100th anniversary of his birth. It analyzes the pedagogical and educational role of these publications in honoring Shevchenko's legacy through cultural-educational and community organizations in the country.

Keywords: *Taras Shevchenko, Galicia, Vienna, Shevchenko Scientific Society, the Union of Liberation of Ukraine, «Kobzar».*

Рассмотрены издания произведений Т. Шевченко, вышедших в Галичине и столице Австро-Венгрии в 1914–1915 гг. по случаю 100-летия со дня рождения Великого Кобзаря. Проанализирована педагогическая и просветительская роль этих изданий в контексте чествования творчества Т. Шевченко культурно-образовательными и общественными организациями края.

Ключевые слова: *Тарас Шевченко, Галичина, Вена, Научное общество имени Шевченко, Союз освобождения Украины, «Кобзарь».*

Зростання інтересу до творчої спадщини Тараса Шевченка в Галичині розпочалось у другій половині XIX ст., після смерті поета. Починаючи з 1861 р., галицькі часописи все частіше публікують матеріали про Шевченка та його вірші, в тому числі й невидані досі. Так, на сторінках львівських літературно-громадських

журналів «Вечерниці» та «Мета» у 1862–1863 рр. було надруковано такі твори Шевченка, як «Русалка» [35], «Відьма» [22], «Плач Ярославни» [34], «Чигринь» [39], «Мені однаково, чи буду...» під назвою «Сидючи вь неволі, 1847 р.» [36], «Н. Костомарову» під довільною назвою «До Миколи Костомарова» [24]. Серед галицьких читачів, особливо молоді, почали розповсюджуватись як рукописні, так і друковані збірники віршів Т. Шевченка. Першим галицьким виданням творів поета був двотомний збірник «Поезії», що вийшов 1867 р. накладом К. Сушкевича у Львові з ініціативи та заходами О. Барвінського, Г. Рожанського та Г. Боднара [1, с. 11]. Серед подальших видань творів Шевченка в Галичині найважливішими були: «Кобзар» у чотирьох томах під редакцією О. Огоновського (Т. 1, 2 — 1893 р., Т. 3 — 1895 р., Т. 4 — 1898 р.); «Кобзар: Вибір поезій для народу» (накладом Товариства «Просвіта» у Львові, Т. 1 — 1894 р., Т. 2 — 1895 р.); «Поезії Тараса Шевченка» з передмовою та примітками Ю. Романчука (Львів : «Просвіта», 1902), а також у серії «Руска письменність» Шевченкові «Твори» у двох томах (1907 р., перевидання — 1912 р.). Для дітей та молоді Руське Товариство Педагогічне видало «Кобзар. Вибір творів для ужитку молодіжи» (1898 р.) та «Кобзар. Книжочка для дітей» (1891 р., друге видання — 1905 р.). У 1908 р. Філологічна секція НТШ під редакцією І. Франка у серії «Українсько-руська бібліотека» видала «Твори. Кобзар» у двох томах.

Об'єктом нашого дослідження слугують ті галицькі видання творів Т. Шевченка, що вийшли друком з нагоди ювілею Великого Кобзаря у 1914–1915 рр.

100-річчя від дня народження Т. Шевченка в Галичині святкували кілька місяців. Шевченківські концерти, музичні вечори, виставки та інші імпрези відбувалися в різних галицьких містах і селах, зокрема, у Львові 9 та 10 березня в залі Спортової Палати — святкові концерти, які зібрали 3 000 глядачів. У червні-липні 1914 р. Національний Музей у Львові влаштував Шевченківську виставку видань «Кобзарів», портретів та бюстів Шевченка, ілюстрацій до творів поета, музичних композицій на слова Кобзаря. У кількох містах, зокрема у Львові, Коломиї, Тернополі, Перемишлі, названо вулиці ім'ям Т. Шевченка. В рамках вшанування сотої річниці від дня народження Т. Шевченка вийшло друком багато видань та публікацій, присвячених Великому Кобзареві.

Як зазначав Б. Загайкевич: «В 1914 р. у звітах усіх українських державних і приватних гімназій в Галичині, появилися праці про Шевченка. В тому році вся українська преса в Галичині присвятила багато місця роковинам народин Шевченка, друкуючи про нього розвідки, промови на Шевченківських концертах, звіти з концертів і імпрез, вірші присвячені Шевченкові, тощо» [4, с. 259]. Крім видань про життя та творчість Т. Шевченка, до 100-річчя від дня народження поета та художника вийшла друком і низка окремих видань його творів.

У 1914 р. Товариство українських учителів середніх і вищих шкіл «Учительська Громада» у Львові з метою популяризації слова Т. Шевченка серед молоді видало «Кобзар Тараса Шевченка: Вибір поезій з життєписом, ілюстраціями і поясненнями» [30]. Упорядкував видання, а також написав передмову, тодішній голова Товариства, визначний культурно-освітній діяч, педагог і дослідник текстів Шевченкових поезій Юліан Романчук. «Кобзар» вийшов обсягом 368 сторінок із ґрунтовною вступною статтею та ілюстраціями (портрети Т. Шевченка). В кінці видання подано пояснення до окремих творів Т. Шевченка у вигляді невеликих коментарів та тлумачення малозрозумілих слів. Зауважимо, що Ю. Романчук упорядковував поезії Шевченка своєрідно: не за хронологічним принципом, а за розділами, в межах яких вони згруповані за розмірами та жанрами. Як зазначив В. Сімович, «вірші поскладано не за роками, а так собі, — і це дуже втруднює розуміння Шевченка» [31, с. VI]. Життєпис Т. Шевченка та аналіз його літературної творчості у передмові «Житє і твори Тараса Шевченка» Ю. Романчук подав у п'яти частинах відповідно до основних етапів біографії поета: 1) Дитинство; 2) Парубочий вік; 3) Шевченко на волі, маляр і поет; 4) Шевченко на засланні; 5) Шевченко знов на волі, в чужині. Твори у «Кобзарі» зібрані у трьох розділах, відповідно до періодів їх написання: До заслання (1838–1847 I піврік); На засланні (1847 II піврік – 1857.VII); По засланні (1857 VIII – 1861.II). Водночас твори у цих розділах згруповано за розмірами: «Дрібніші поезії»; «Поєми і інші більші поезії» та жанровою належністю (думки, пісні, посвяти, описи, образи, оповідки). У виданні вміщено 136 творів Т. Шевченка, що, як підкреслив у рецензії Ярослав Гординський, є більшою частиною надрукованих на той час Шевченкових поезій (яких налічувалось 218 у третьому

виданні В. Доманицького 1913 р. [38]). Загалом Я. Гординський схвалив появу такого «Кобзаря» на тлі нестачі видань Шевченкових творів для молоді, «бо не всі Шевченкові писання однаково доступні молодому умови: на зрозуміння деяких єму ще завчасно, бо на се треба ширшого світогляду, а деякі стануть зрозумілі тільки з коментарями» [3]. Власне, наявність пояснень (коментарів) до творів, яких рецензент хотів би бачити в подальших виданнях Шевченка для молоді ще більше, було незаперечною перевагою цього «Кобзаря», оскільки, на його думку, «без коментарів Шевченкові поезії будуть часто для молоді незрозумілі».

Активну участь у святкуванні 100-літнього ювілею українського поета взяло Наукове товариство імені Шевченка у Львові. Крім святочної наукової академії, НТШ підготувало до друку низку видань, зокрема, ювілейний «Збірник Історично-філософської секції НТШ» — ілюстровану монографію Олекси Новицького «Тарас Шевченко як маляр» [14], а також «Записки Наукового Товариства імені Шевченка» [6], в яких було вміщено статті, присвячені виключно Шевченку, однак через воєнні події вони побачили світ лише у 1917 р. Накладом Наукового товариства імені Шевченка у 1914 р. з'явилося фототипічне видання першого Шевченкового «Кобзаря» 1840-го року [32]. Як відомо, наклад першої поетичної збірки Т. Шевченка (до якої увійшло 8 поезій) становив близько тисячі примірників і, оскільки після арешту Т. Шевченка у 1847 р. збірка підлягала забороні та вилученню, вже у ХІХ ст. вона стала раритетом. Саме тому НТШ використало таку форму відтворення видань як фототипія (техніка друку для копіювання з високою точністю складних художніх оригіналів). Відзначимо, що в подальшому першодруки шевченкових видань неодноразово відтворювались як фототипічно, факсимільно, так і репринтно. Проте вперше це зробило саме у 1914 р. Наукове товариство імені Шевченка [2]. Репродукований коштом НТШ «Кобзар» вийшов накладом 3 000 примірників, і максимально був наближений до прижиттєвого видання, тому факсиміле 1914-го р. у багатьох випадках приймають за оригінальний «Кобзар» 1840 р. Єдиною відмінністю було те, що у фототипічному «Кобзарі» не було репродуковано обкладинки, де зазначений видавець П. Мартос, оскільки оригінальний примірник «Кобзаря» в бібліотеці НТШ був без обкладинки [17, с. 179]. Це факсиміле, з огляду на раритетність

прижиттєвого «Кобзаря», на думку В. Щурата, стало цінністю не лише для бібліофілів, а й для дослідників творчості Шевченка, зокрема для студіювання Шевченкової мови і правопису, того «яку остаточну форму вмів він дати своїм писанням в найраншій часі, тоді, коли ще не було в нього менторів, котрим можна би приписувати якісь редакційні роботи при виданню» [41].

Незвичайний «Кобзар» Тараса Шевченка, розрахований на «польсько-мовного» читача (тобто призначений для тих українців, котрі, зважаючи на польське шкільництво в Галичині, вміли читати лише латиницею), з'явився у Львові у 1914 р. Упорядкував його український учений та громадсько-політичний діяч, дійсний член НТШ Володимир Охримович. Цікаво, що до «Кобзаря» увійшли не переклади польською мовою творів Шевченка, а його українські поезії, подані латинською транслітерацією, про що сказано у назві видання: «Wybir dejakych najkрасzych poezij Tarasa Szezczenka, najbilszoho ukrajinskocho poeta, dla tych, szczo znajut' tysze ro pols'ky czytaty, w soti rokovyny urodyn poeta» [42]. У виданні вміщено 18 поезій Т. Шевченка та невеликий вступ В. Охримовича «Хто був Тарас Шевченко».

Активно готувалися до святкування 100-річчя від дня народження Т. Шевченка й українські вчительські організації Галичини. Так, Українське Педагогічне Товариство (УПТ) у Львові в рамках проекту вшанування пам'яті Великого Кобзаря планувало чимало заходів, зокрема, передбачалось проведення 1-2 листопада 1914 р. першого українського шкільного конгресу, на якому українській громадськості були б представлені здобутки національного шкільництва включно із виставкою досягнень УПТ (навчальних підручників, шкільного приладдя та ін.). Однак через воєнні події на Галичині провести конгрес не вдалося. Натомість Товариство до ювілею Тараса Шевченка видало чотири сценічні твори: «Слідами Тараса» [7], «Діточе сьвято» [9], «Тарас-Дитина» [10] та «Вінок на могилу Тараса Шевченка» [13] для постановок школярами вистав з нагоди Тарасових роковин, а також «Кобзар» для малих дітей [29], в якому на 64 сторінках вміщено 44 твори або уривки та коротка біографія поета.

Вартий уваги й «Кобзар», який видав Союз визволення України (СВУ). У 1914 р., перемістившись зі Львова до Відня, СВУ здійснював активну національно-просвітницьку діяльність, зокрема

видавничу, серед українців у таборах військовополонених. Відчуваючи величезну потребу зі сторони бранців-українців в Австрії у Шевченковому «Кобзарі», котрий, як висловився Іван Калинович, «саме тепер в час скрайнього народнього горя найсильніше до душі промовляє і на рівні стає з молитословом» [8, с. 4], СВУ підготував до друку вибір поезій Т. Шевченка у двох випусках [27; 28]. У вихідних відомостях до другого випуску зазначено місце і рік видання: «Львів, Друкарня Артистично-просвітнього Товариства, 1914», хоча насправді він вийшов друком у Відні у 1915 р. [17, с. 181]. У виданнях як передмови вміщено літературно-критичні праці письменника та літературознавця Дениса Лукіяновича: «Про життє Тараса Шевченка» (Вип. 1) та «Про Шевченкові твори» (Вип. 2), передруковані з календаря «Просвіти» на 1914 р. У цих розвідках Д. Лукіянович висвітлив життєвий шлях Шевченка, охарактеризував його творчість, світогляд, провідні думки, а також проаналізував епоху, описану в історичних творах Великого Кобзаря. Перший випуск вийшов накладом 6 000 примірників і містить 35 поезій Т. Шевченка та пояснення до них, другий налічував 86 поезій та, як автобіографічну замітку, — лист Тараса Шевченка «Письмо до редактора часописи «Народнае Чтеніе»*».

Низку зауважень до структури та змісту цього «Кобзаря» висловив відомий дослідник життя і творчості Тараса Шевченка Павло Зайцев, який зокрема, зауважив, що «Кобзар» упорядкований поспіхом, без системи, з подачею цілком випадкового матеріалу. Серед недоліків називає й недолугий переклад автобіографічної замітки Шевченка, ніби навмисно зроблений не такою мовою, яку вживав поет, а також бездумну коректуру Шевченкових текстів, які редактори «попсували ножицями, покромсавши його безсмертні поезії» [5]. Незважаючи на недоліки, П. Зайцев назвав ці книжечки із вибором поезій Т. Шевченка величезною історичною цінністю, оскільки вони відіграли надзвичайно важливу роль: «тисячі людей з жаждою й захопленням вперше дізналися з них про все те, чим страждав, чому вірив і навчав апостол нашої правди» [5].

* «Народное чтение» — петербурзький журнал ліберального напрямку, що виходив у 1859–1861 рр.; його редактори: *О. Оболенський* і *Г. Щербakov*. Першодрук автобіографії, датований 18 лютого 1860 р., опубліковано у № 2 журналу за 1860 р., с. 229-236.

Поетія Шевченка викликала велике зацікавлення серед солдатів-наддніпрянців, які воювали в Галичині, і, звичайно ж, неабиякий попит мала у легіоні Українських січових стрільців, сформованому у 1914 р. Серед Січових стрільців, як відзначав М. Лазарович, існував справжній культ поета, свідченням якого були щорічні шевченківські свята, які проводилися в легіоні, а Шевченків «Кобзар» був невід'ємним атрибутом кожного у стрілецькому середовищі [11, с. 161]. Тому Союз визволення України видав «Кобзар» як для задоволення потреби у Шевченковому слові, так і для поширення його ідей, і як наслідок — виховання свідомого українського громадянина.

Для налагодження національно-культурної роботи в таборах СВУ створив «Просвітні відділи», активну участь у діяльності яких брав відомий літературознавець Василь Сімович, очоливши у середині грудня 1914 р. просвітню організацію у Фрайштадті [16, с. 275]. В. Сімович у таборі здійснював навчально-педагогічну діяльність — викладав українську мову та літературу, займався культурним дозвіллям полонених — організовував вистави до ювілейних свят на честь Т. Шевченка, І. Франка, здійснював редакційно-видавничу діяльність — редагував таборову газету «Розвага», публікував статті у таборових виданнях та періодиці. Так, у 1915 р. «Вістник Союзу визволення України» надрукував статтю В. Сімовича «Великий Льох» Тараса Шевченка» [18], в якій автор описав історію села Суботова та його підземних «льохів». Саме цю статтю було використано як передмову до виданої у серії «Видання Союзу Визволення України» поеми-містерії «Великий Льох» [20]. Таким чином, у роки Першої світової війни Союз визволення України популяризував ідеї Шевченка серед українців у таборах військовополонених з метою «пробудження національної свідомості, поглиблення культурного рівня, поширення ідеї незалежності української нації, виховання громадсько-політичної активності» [16, с. 275].

У ювілейному 1914 р. в коломийській друкарні Вільгельма Бравнера вийшла друком книга «Історичні поеми Тараса Шевченка» [26]. Цим виданням український письменник, літературознавець та педагог Дмитро Николишин започаткував відому серію «Загальна Книгозбірня». До видання увійшли 8 поем Тараса Шевченка: «Іван Підкова», «Гамалія», «Тарасова ніч», «Вибір гетьмана», «Здача Дорошенка», «Іржавець», «Чернець» та «Швачка». У передмові до другого, доповненого, видання «Історичних поем» Д. Николишин,

роз'яснюючи концепцію свого дослідження, зазначив, що мав на меті зібрати всі історичні поеми Т. Шевченка, «кинути на них ясне світло, щоб читач, розуміючи поета, оцінив як слід вартість його поетичного твору і перестав ним одушевляти ся тільки — з патріотичного обов'язку» [25, с. 3]. У вступній статті Д. Николишин розглянув такі питання: коли і які історичні поеми написав Т. Шевченко, з яких джерел поет черпав історичні відомості, як він уявляв козаччину. Видання отримало схвальні рецензії в пресі, в яких наголошено на його великій педагогічній вартості для шкільництва та молоді. Зокрема, Денис Лукіянович, звернувши увагу на фаховість книги, зазначив, що вона «дає читачеві, особливо нашій молодіжи позитивне знанє намість кілька загальних, а то і пустих фраз, якими нераз послуగుють ся, говорячи про Україну, її любов і про Шевченка» [12].

До «Історичних поем Тараса Шевченка» не ввійшла поема «Гайдамаки», оскільки планувалось видати її окремо як ювілейне видання у 1914 р. Проте через воєнні події це видання вийшло у 1915 р. у серії «Загальна Книгозбірня» (чис. 3). На титульному аркуші зазначено: «Текст. Примітки подав Іван Шпитковський». Однак, як сказано у вступному слові «Від Видавництва», подається тільки текст поеми з примітками без докладного вступу історика і педагога Івана Шпитковського, оскільки «війна заскочила Шановного Автора саме в середині роботи після того, як текст був готовий, і він, відложивши перо, пішов сповнити свій обов'язок супроти держави і рідного народу» [23, с. 3]. Ймовірно, цей вступ Івана Шпитковського під назвою «Гайдамаки» Шевченка, як пам'ятка Коліївщини» було опубліковано у «Збірнику пам'яті Тараса Шевченка (1814–1914)» [40].

Твори Т. Шевченка, видані для вшанування його пам'яті, відігравали важливу просвітницьку та виховну роль для молоді, а також підносили патріотичний дух українців. Яскравим прикладом цього є видання Українського Студентського Союзу у Львові, який у видавничій серії «Дешева Бібліотека» в 1914 р. видав дві невеликі книжечки Тараса Шевченка: «Вибір поезій» [21] та поему «Сон» [37]. До «Вибору поезій» увійшли уривки з дев'яти творів Т. Шевченка: «Іван Підкова», «Тарасова ніч», «Гайдамаки», «Іржавець», «Розрита могила», уривок з поеми «Великий Лях» під назвою «Суботів», уривки з циклу «В казематі» під назвою «Мені

однаково» та «Моїм союзникам», уривок з вірша «І мертвим, і живим, і ненарожденним» під назвою «Послання» та вірш-заповіт «Як умру, то поховайте». У передмові до видання Антін Жила подав короткий життєпис поета і зазначив, що до цієї збірки включені поезії Т. Шевченка, в яких він описує складну долю України, «одушевляє ся Козаччиною і Гетьманщиною, коли то наші славні козаки запорожці вмiли панувати», бо «в своїй хаті своя правда і сила і воля». Крім цього, А. Жила звернув увагу читачів на те, що Шевченко у своїх творах покладав на онуків Залізників і Гонт святий обов'язок вернути волю Україні, що звучало особливо доречно, на думку А. Жили, тоді, коли на українську культуру чинився імперський тиск та здійснювалась антиукраїнська репресивна політика. Її кульмінація припала на березень 1914 р., коли царський уряд заборонив урочистості з нагоди 100-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка, що спричинило масові демонстрації студентів у Києві. Дозволимо собі процитувати уривок з передмови А. Жили, який звучить актуально й зараз, незважаючи на те, що був написаний сто років тому: «І тепер, коли російський деспот-цар не вдоволяє ся тим, що зі своїм урядом знущає ся над 30 мiльонами нашого народу в Росії, забороняючи їм мати свої рідні школи, видавати книжки, говорити публічно і т. д., а ще хоче при помочи своїх платних агентів кацапів забрати нас, галицьких Українців, щоб здусити своєю медвежою лапою, то є сьвятим обов'язком нашим гуртувати ся у Січи, Стрілецькі товариства, в Соколи й Читальні, щоб як прийде слухний час — дати російському кровопийцеві гідну відправу. Кожний Українець повинен жертвувати для України тільки, кілька жертвував Шевченко та пам'ятати його заповіт» [21, с. 8].

І все ж у Галичині ювілей Шевченка святкували досить широко. Зокрема, у грандіозну маніфестацію перетворився у Львові 28 червня 1914 р. в рамках святкування 100-літнього ювілею від дня народження великого поета II краєвий Шевченківський здвиг (огляд формувань) українських спортивних, пожежних і стрілецьких товариств «Сокіл», «Український Січовий Союз», «Пласт» та інших. Цього дня у поході головними вулицями Львова та в масових військово-спортивних вправах взяли участь більше 12 тисяч осіб [19]. На пам'ять про цей здвиг у Львові вийшли друком дві ідентичні за форматом та художнім оформленням ілюстровані книжечки

Тараса Шевченка обсягом 32 сторінки кожна: Український Січовий Союз видав його поему «Невольник» [33], а V секція Шевченкового Ювілейного Комітету Товариства «Просвіта» — збірничок із вибраними поезіями під назвою «Памятка від Батька нашого Тараса Шевченка зі здвигу у Львові в пам'ять столітніх роковин його уродин» [15], до якого увійшли: «Іван Підкова», «Гамалія», «Розрита могила», «Кавказ», «Чигирин» та «Суботів».

Загалом, відзначення 100-річчя від дня народження Т. Шевченка слугувало поштовхом для багатьох товариств та організацій, пропагуючи творчість Великого Поета та його особистість як національного пророка, видати низку нових, змістовних видань творів Т. Шевченка, що відігравали важливу педагогічну, культурно-просвітницьку роль для формування національної свідомості українців.

1. Вшанування пам'яті Тараса Шевченка в Галичині / *Дмитро Каднічанський, Микола Литвин, Остап Серета, Феодосій Стеблій, Любомир Хахула* // Краєзнавство. — 2014. — № 1. — С. 10-19.
2. *Глоба Н.* Фототипічні, факсимільні та репринтні видання творів Т. Г. Шевченка у колекції МКДУ [Електронний ресурс] / *Глоба Наталія Володимирівна* // Всеукраїнська асоціація музеїв. — Режим доступу: <http://vuam.org.ua/uk>. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 21 берез. 2014 р.
3. *Гординський Я.* «Кобзар» для шкіл / *Ярослав Гординський* // Руслан (Львів). — 1914. — 13 трав. (чис. 104). — С. 3. — Рец. на кн.: Кобзар Тараса Шевченка : вибір поезій з життєписом, ілюстраціями і поясненнями / *Тарас Шевченко* ; вибір зладив *Юл. Романчук*. — Львів : Видання Т-ва учителів висших шкіл «Учительська Громада». З друкарні Наук. Т-ва ім. Шевченка, 1914. — 368 с. : іл. — (Учительська Громада ; [№] 1).
4. *Загайкевич Б.* Культ Шевченка в Галичині до Першої світової війни / *Богдан Загайкевич* // Записки Наукового Товариства імени Шевченка. — Нью Йорк ; Париж ; Торонто : накладом Наукового товариства ім. Шевченка в ЗДА, 1962. — Т. 176 : Тарас Шевченко : збірник доповідей Світового Конгресу Української Вільної Науки для вшанування сторіччя смерті патрона НТШ. — С. 253-262.
5. *Зайцев П.* [Рецензія] / *Пав. Зайцев* // Книгарь. — 1918. — Серп.-верес. (чис. 12/13). — Стовп. 757-758. — Рец. на кн.: Кобзарь / *Т. Шевченко* ; в редакції *В. Доманицького*. З життєписом та примітками. — Херсон, 1918. — X, 272, XIX с. ; Кобзар : (вибір поезій). Вип. 1 / *Тарас Шевченко*. — Відень : накладом Союзу Визволення України. Друкарня

- Мехітаристів, 1915. — XXXIX, 157, [1] с. : портр. ; Кобзар : (вибір поезій). Вип. 2 / *Тарас Шевченко*. — Львів : [накладом Союзу Визволення України]. Друкарня Артистично-просвітнього Товариства, 1914. — 232 с. : портр. — (Видання Союзу Визволення України).
6. Записки Наукового Товариства імени Шевченка. Т. 119/120. — Львів : накладом Товариства, 1917. — 365 с.
 7. [*Кабаровська Северина*]. Слідами Тараса : образець з диточого життя в 2 діях зі співами і грами / Написала *Люна Нерішена*. — Львів, 1914. — 36 с. — (Видане Українського Педагогічного Товариства; Чис. 178).
 8. *Калинович І.* Огляд «воєнної» української бібліографії: (за час першого року світової війни) / *Іван Калинович* // Українське слово (Львів). — 1915. — 9 верес. (чис. 59). — С. 2-4.
 9. *Козоріс М.* Діточе сьвято: Сценічний образок в 2 діях / *Михайло Козоріс*. — Львів, 1914. — 15 с.: іл. — (Видане Українського Педагогічного Товариства; Чис. 179).
 10. *Козоріс М.* Тарас-Дитина: В 2-х сценічних образках / *Михайло Козоріс*. — Львів, 1914. — 15 с. — (Видане Українського Педагогічного Товариства; Чис. 176).
 11. *Лазарович М.* Легіон Українських січових стрільців: формування, ідея, боротьба / *Микола Лазарович*. — Тернопіль : Джура, 2005. — 592 с : іл.
 12. [*Лукиянович Д.*]. Історичні поеми Тараса Шевченка / *Д. Л.* // Діло. — 1914. — 27 лют. (чис. 44). — С. 7.
 13. [*Малицька Костянтина*]. Вінок на могилу Тараса Шевченка: Діточа сцена в 2 відслонах / Написала *Віра Лебедова*. — Львів, 1914. — 8 с. — (Видане Українського Педагогічного Товариства; Чис. 161).
 14. *Новицький О.* Тарас Шевченко як маляр / *Ол. Новицький*. — Львів ; Москва : накладом Наукового Товариства імени Шевченка, 1914. — 172 с.: іл. — (Збірник Історично-філософичної секції НТШ; Т. 16).
 15. Памятка від Батька нашого Тараса Шевченка зі здвигу у Львові в пам'ять столітніх роковин його уродин. — Львів : накладом V Секції Шевченкового Ювілейного Комітету тов. «Просьвіта». З друкарні Ігнаца Егера, 1914. — 32 с. : іл., портр.
 16. *Патер І.* Союз визволення України: проблеми державності і соборності / *Іван Патер* ; Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. — Львів, 2000. — 346 с.
 17. Покажчик видань Шевченкових творів: першодруки й окремі видання та спис літератури про них / зібрав і впорядкував *Володимир Дорошенко*. — 2-ге перегл. й значно допов. вид. — Чикаго : Вид-во Миколи Денисюка, 1961. — 505, [1] с. — (Повне видання творів Т. Шевченка ; т. 14).

18. *Сімович В.* «Великий Льох» Тараса Шевченка / *Василь Сімович* // Вістник Союзу визволення України (Відень). — 1915. — Берез. (чис. 11-12). — С. 8-11.
19. Українська сила з поклоном Тарасови : великий ювілейний здвиг Січій і Соколів у Львові // *Свобода*. — 1914. — 16 лип. (чис. 29). — С. 4.
20. *Шевченко Т.* «Великий Льох» Тараса Шевченка / з передм. й поясн. *Др. Василя Сімовича*. — Відень : накладом Союзу Визволення України. Друкарня Ад. Гольцгавзена у Відні, 1915. — 45, [3] с. — (Видання Союзу Визволення України).
21. *Шевченко Т.* Вибір поезій: в столітні роковини уродин Поета / *Тарас Шевченко*. — Львів : Видавнича Комісія Укр. Студ. Союзу. З друкарні «Діла», 1914. — 20 с. — (Дешева Бібліотека ; чис. 13).
22. *Шевченко Т.* Відьма : поема Тараса Шевченка // *Вечерниці*. — 1862. — 17 трав. (чис. 16). — С. 121-122 ; 24 трав. (чис. 17). — С. 129-130 ; 31 трав. (чис. 18). — С. 137-138.
23. *Шевченко Т.* Гайдамаки / *Тарас Шевченко* ; прим. подав *Іван Шпитковський*. — Коломия : Друкарня Вільгельма Браунера в Коломиї, 1915. — 95 с. : іл. — (Загальна Книгозбірня ; чис. 3).
24. *Шевченко Т.* До Миколи Костомарова / *Шевченко* // *Мета*. — 1863. — № 4. — С. 273.
25. *Шевченко Т.* Історичні поеми / *Тарас Шевченко* ; пояснив *Дмитро Николишин*. — 2-ге, допов. вид. — Коломия : накладом «Загальної Книгозбірні». З друкарні Вільгельма Браунера в Коломиї, 1921. — 145, [2] с. — (Загальна Книгозбірня ; чис. 1).
26. *Шевченко Т.* Історичні поеми Тараса Шевченка / зі вступом і прим. *Дмитра Николишина*. — Коломия : З друкарні Вільгельма Браунера в Коломиї, 1914. — LVI, 26 с. : портр. — (Загальна Книгозбірня ; чис. 1).
27. *Шевченко Т.* Кобзар : (вибір поезій). Вип. 1 / *Тарас Шевченко*. — Відень : накладом Союзу Визволення України. Друкарня Мехітаристів, 1915. — XXXIX, 157, [1] с. : портр.
28. *Шевченко Т.* Кобзар : (вибір поезій). Вип. 2 / *Тарас Шевченко*. — Львів : [накладом Союзу Визволення України]. Друкарня Артистично-просвітнього Товариства, 1914. — 232 с. : портр. — (Видання Союзу Визволення України).
29. *Шевченко Т.* Кобзар Тараса Шевченка: вибір для дітей : ювілейне видане в соті роковини уродин Поета / *Т. Шевченко*. — Львів : накладом Українського Педагогічного Товариства. З друкарні Наук. Т-ва ім. Шевченка, 1914. — 64 с. : портр.

